

Виконання фундаментального дослідження

Назва проекту: «Стратегія створення дослідницьких університетів світового рівня в системі конкурентоспроможного розвитку України».

Код КПКВ 2201020 - «Фундаментальні дослідження у вищих навчальних закладах та наукових установах».

Строки виконання: з 2 січня 2011 р. по 31 грудня 2012 р.

Керівники проекту: Павленко Анатолій Федорович, доктор економічних наук; професор, академік Академії педагогічних наук України.

Антонюк Лариса Леонтіївна, доктор економічних наук, професор, директор Інституту вищої освіти КНЕУ імені Вадима Гетьмана.

Виконавці проекту:

Сацик Володимир Іванович, кандидат економічних наук, доцент кафедри політичної економії факультетів управління та маркетингу КНЕУ імені Вадима Гетьмана.

Василькова Наталія Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри маркетингу КНЕУ імені Вадима Гетьмана.

Ільницький Денис Олександрович, кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки КНЕУ імені Вадима Гетьмана.

Запит розглянуто й погоджено рішенням Науково-технічної ради Університету від «12» травня 2010 р., протокол № 66.

1. АНОТАЦІЯ

У проекті передбачається дослідити методологічні засади міжнародної конкурентоспроможності дослідницьких університетів, досвід становлення університетів світового рівня, їх роль та значення для економічного розвитку країн, проаналізувати сучасні світові тенденції розвитку вищої школи; механізм формування міжнародних конкурентних переваг закладів вищої освіти на глобальному ринку освітніх послуг; існуючі в міжнародній практиці системи рейтингування дослідницьких університетів; здійснити бенчмаркінг міжнародної конкурентоспроможності українських вузів дослідницького типу та визначити стратегічні напрями створення і розбудови в Україні дослідницьких університетів світового рівня.

2. ПРОБЛЕМАТИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Об'єктом дослідження є процеси конкурентної взаємодії університетів світового класу на глобальному ринку освітніх послуг.

Предметом дослідження є умови, чинники, шляхи та особливості формування дослідницьких університетів світового рівня в Україні.

Сучасний етап еволюції світового господарства характеризується радикальними соціально-економічними трансформаціями та переходом до якісно нової стадії розвитку глобальної економічної системи – формування економіки знань, яка характеризується поглибленням двох діаметральних процесів: з одного боку, продукування фундаментальних знань концентрується в обмеженій кількості світових науково-дослідних центрів, з іншого – прикладні дослідження набувають всезагального поширення. Зосередження інноваційної діяльності в окремих дослідницьких університетах світового рівня принципово змінює статус цих інституцій на глобальному ринку освітніх послуг та високотехнологічної продукції, перетворюючи їх на ключових суб'єктів глобальної інноваційної мережі.

Разом з тим, у науковій літературі недостатньо уваги приділяється проблемам міжнародної конкурентоспроможності університетів, факторів її формування, розбудови в Україні дослідницьких закладів у вищій школі, нарощення їхнього наукового та інноваційного потенціалу. Потребують фахової розробки та глибокого опрацювання стратегічні пріоритети створення в Україні висококонкурентних дослідницьких університетів світового рівня, які сприятимуть якісним трансформаціям національної інноваційної системи, підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної вищої освіти та нарощенню конкурентного статусу нашої держави.

Проект спрямований на вирішення нового наукового завдання, а саме на основі всебічного аналізу методологічних засад міжнародної конкурентоспроможності дослідницьких університетів, за посередництва економетричних методів дослідження, а також світового досвіду становлення університетів світового рівня сформулювати висновки теоретико-практичного значення щодо формування оптимальної моделі розбудови дослідницьких університетів в Україні.

3. МЕТА І ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ПРОЕКТУ

Метою проекту є комплексне дослідження на базі новітніх економічних концепцій міжнародної конкурентоспроможності університетів, чинників, умов формування конкурентних закладів у вищій освіті та розробка стратегії створення в Україні дослідницьких університетів світового рівня.

Виходячи з мети, дослідження буде спрямоване на вирішення таких **завдань**:

- дослідити еволюцію економічних концепцій міжнародної конкурентоспроможності університетів і детермінанти її формування в умовах становлення постіндустріального суспільства;
- сформулювати методологічні засади міжнародної конкурентоспроможності дослідницьких університетів світового рівня;
- визначити і дослідити систему детермінант, які зумовлюють високий конкурентний статус університетів світового класу;
- проаналізувати сучасні світові тенденції розвитку вищої школи та її роль в нарощенні конкурентного статусу країн в умовах становлення економіки знань ;
- дослідити стратегії дослідницьких університетів різних країн світу;

- визначити ключові чинники успіху провідних дослідницьких університетів світу;
- розкрити принципи та пріоритетні напрямки організації науково-начальної діяльності дослідницьких університетів світового рівня;
- оцінити характер, масштаби та особливості системи захисту прав інтелектуальної власності університетів високого конкурентного статусу;
- дослідити проблеми захисту прав інтелектуальної власності на продукти науково-методичної діяльності викладацького корпусу університетів;
- проаналізувати маркетингові стратегії дослідницьких університетів;
- дослідити систему інноваційної інфраструктури дослідницьких університетів;
- діагностувати потенціал дослідницьких університетів в Україні та їх сильні та слабкі сторони, виявити можливості і загрози для ефективного розвитку;
- провести міжнародний бенчмаркінг конкурентних переваг дослідницьких університетів в Україні;
- визначити стратегічні пріоритети з формування в Україні дослідницьких університетів світового рівня та розробити комплекс рекомендацій для посилення їхніх конкурентних позицій на національному і глобальному ринках освітніх послуг та інтелектуальних продуктів.

Практичне значення проекту полягає в тому, що теоретичні положення, висновки і рекомендації можуть слугувати методологічною основою для розробки ефективного механізму підвищення конкурентоспроможності вищої школи в Україні, зокрема для розв'язання проблем підвищення ключових компетенцій випускників вітчизняних вузів, інтеграції національної системи вищої освіти в глобальний освітній простір.

Отримані нові знання з питань конкурентоспроможності університетів можуть бути використані для підтвердження наукової гіпотези про те, що інвестування в освіту і створення дослідницьких університетів світового рівня є необхідною умовою стратегічного лідерства країн у XXI ст.

4. СТАН ДОСЛІДЖЕНЬ ЗАДАЧІ

В сучасних умовах глобальних трансформацій, коли визначальним фактором суспільного виробництва стають нові знання, інформація, технології, невід'ємним атрибутом національних економічних систем є високопродуктивні освітні комплекси. Визначальною для активізації інноваційного розвитку країн стає розбудова дослідницьких університетів світового зразка, які здатні акумулювати і примножувати новітній інтелектуальний капітал, сприяти системній інтеграції освіти і науки у виробництво і на цій основі забезпечувати міжнародні конкурентні переваги для країни в цілому. Такі відмінні риси сучасних першокласних дослідницьких університетів, як надвисокий потенціал генерування нових знань, можливості забезпечення ефективного трансферу технологій в економіку, здійснення широкого спектру фундаментальних і прикладних досліджень на новітній науковій і техніко-технологічній базі, наявність прогресивних систем

підготовки і перепідготовки кадрів найвищої кваліфікації, є запорукою їхнього неодмінного успіху на глобальному ринку освітніх послуг.

Найбільш повно ключові тенденції і закономірності становлення університетів світового рівня, у тому числі дослідницького типу, проаналізовано у працях зарубіжних вчених: П.Агіона, Дж. Алдена, Ф.Альбаха, Ч.Веста, Х.Грехема, Н.Даймонда, Н.Лью, Г.Левіна, Д.Робінсона, Дж. Салмі, М.Прінта, Б.Сандквіста, Д.Тернера, А.Ушера, Й.Ченга та багато інших. Актуальним питанням рейтингування та ефективного управління закладами вищої освіти дослідницького типу присвячені роботи російських дослідників, таких як М.Бабанський, В.Журавльов, С.Рушкіна, Г.Майер, Т.Смірнова, Н.Філінов та ін.

Вагомий внесок у висвітлення методологічних питань підвищення конкурентоспроможності вищої освіти зробили такі українські вчені, як О.Амоша, В.Андрущенко, Я.Берсуцький, Л.Безчасний, В.Бобров, А.Войчак, О.Грішнова, М.Долішній, І.Каленюк, А.Колот, В.Кремень, В.Лагутін, Е.Лібанова, А.Павленко, Т.Оболєнська, І.Сазонець, Н.Ушакова та багато інших.

Фундаментальні теоретичні та емпіричні дослідження управління міжнародною конкурентоспроможністю суб'єктів міжнародних економічних відносин відображенні в працях економістів, професорів, докторів економічних наук Л.Антонюк, І.Каленюк, кандидата економічних наук В.Сацика. Управління маркетинговою та інтелектуальною діяльністю відображенні в працях академіка Академії педагогічних наук України, професора, доктора економічних наук А.Павленка, кандидата економічних наук Н.Василькової, кандидата юридичних наук Н.Халаїм. Дослідження конкурентних переваг університетів світового рівня здійснюються в рамках наукового напрямку Інституту вищої освіти ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана".

5. ОЧІКУВАНІ НАУКОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ВИКОНАННЯ ПРОЕКТУ

Очікуваним науковим результатом проекту є теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, а саме: обґрунтування детермінант високого конкурентного статусу дослідницьких університетів та механізму їхнього функціонування в умовах економіки знань; розробка стратегічних пріоритетів формування в Україні дослідницьких університетів світового рівня.

Отримання нових наукових знань щодо міжнародної конкурентоспроможності дослідницьких університетів світового рівня за критерієм їхньої інноваційності та ступенем впливу на соціально-економічний розвиток країни.

Здійснення ґрунтового аналізу наукового, освітнього, інноваційного і маркетингового потенціалу дослідницьких університетів України, виявлення та оцінка існуючих резервів і механізмів їхнього нарощення.

Розробка концепції формування в Україні дослідницьких університетів світового рівня, здатних ефективно конкурувати на міжнародних ринках високотехнологічної продукції та освітніх послуг.

Визначення стратегічних напрямів розвитку дослідницьких університетів в Україні і шляхів посилення їхньої міжнародної конкурентоспроможності.

6. ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ

Результати дослідження передбачається використати при підготовці магістерських робіт, докторських дисертацій, публікацій у вітчизняних виданнях, у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних, при написанні монографії «Стратегія створення в Україні дослідницьких університетів світового рівня», для розробки нового лекційного курсу «Управління міжнародною конкурентоспроможністю», при підготовці доповідної записки до Міністерства освіти і науки України «Пріоритетні напрями розбудови дослідницьких університетів світового рівня в Україні», при підготовці доповідної записки до Ради конкурентоспроможності України «Дослідницькі університети в системі конкурентоспроможного розвитку економіки України».

7. ДОРОБОК АВТОРІВ ЗА ТЕМАТИКОЮ ПРОЕКТУ:

1. Антонюк Л.Л. Актуальні проблеми інноваційного розвитку України на сучасному етапі // Активізація інноваційної діяльності: організаційно-правове та соціально-економічне забезпечення: Монографія; за заг. ред. О.І. Амоші, В.П. Антонюк, А.І. Землянкіна та ін. / НАН України. Ін-т економіки промисловості. – Донецьк, 2007. – 328 с.

2. Антонюк Л.Л. Сацик В.І. Тенденції і перспективи якісного економічного зростання України (Tendencje i perspektywy jakościowego wzrostu gospodarczego Ukrainy) // Woźniak Michał Gabriel, Chuzhykov Viktor, Lukianenko Dmytro Grygorovych (red. naukowa), Konwergencja modeli ekonomicznych. Polska i Ukraina [Monografia], Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2009. – Część 3.4. – S. 394-409.

3. Котлер Ф., Келлер К., Павленко А.Ф., Войчак А.В. та ін. Маркетинговий менеджмент – К.: Вид-во «Хімджест», 2008. – 720 с.

4. Павленко А.Ф., Оболенська Т.Є., Решетнікова І.Л. Формування інноваційної моделі розвитку економічної освіти в умовах глобалізації. – Івано-Франківськ: Галицька Академія, 2008 – 24 с.

5. Антонюк Л.Л. У чому Україна втрачає // Монітор конкурентоспроможності. – 2008. – № 1-2. – С.7.

6. Василькова Н.В. Основні тенденції в розвитку теорії і практики сучасного маркетингу // Формування ринкової економіки: Зб. наук. праць. Спец. вип. Маркетинг: теорія і практика – К.: КНЕУ, 2007. – С. 35-42.

7. Василькова Н.В. Особливості організації навчального процесу в умовах глобального інформаційного суспільства // Досвід організації та активізації навчального процесу на основі впровадження інноваційних технологій. Матеріали науково-методичної конференції, 5-8 лютого 2008 р. – К.: КНЕУ, 2008. - С. 81-83.

8. Василькова Н.В. Проблемно-орієнтоване і орієнтоване на студента викладання і навчання // Тренінгові технології як засіб формування знанневих та практичних компетенцій: досвід факультетів і кафедр. Збірник матеріалів науково-методичної конференції. Том 1. – 3-4 лютого 2009 р. – К.: КНЕУ, 2009. – С. 203–205.

9. Халаїм Н.О. Зміст права на промисловий зразок: теоретичний аспект // Інтелектуальна власність. Науково-практичний журнал. – 2008. - №1. – С. 20-23.

10. Халаїм Н.О. Зміст права на промисловий зразок: особисті немайнові права інтелектуальної власності // Інтелектуальна власність. Науково-практичний журнал. – 2008. - №2. – С. 15-18.

11. Халаїм Н.О. Зміст права на промисловий зразок: майнові права інтелектуальної власності // Інтелектуальна власність. Науково-практичний журнал. – 2008. - №3. – С. 21-26.